

Uwidocznili też aspekt ekumeniczny konferencji w Antiochii, w czasie której wypowiadali się katolicy, protestanci, muzułmanie oraz niewierzący. Można było dzięki temu dostrzec, w jak różny sposób interpretowany jest np. pobyt św. Pawła w Antiochii Pizydyjskiej przez naukowców reprezentujących odmienne religie bądź przez niewierzących, a jednocześnie zauważyć wieloraką obecność św. Pawła i jego myśli w różnych środowiskach i kulturach.

Na zakończenie warto zwrócić uwagę na niektóre imprezy towarzyszące omawianemu sympozjum, jak spotkanie wieczorne w świątyni Augusta czy zwiedzanie świątyni poświęconej bogini Selene. Organizatorom udało się rzeczywiście w oryginalny sposób przygotować nie tylko naukową dyskusję o historii ich miasta, ale też ukazać jego aktualne piękno i historyczne zabytki.

Ks. Waldemar Turek – Rzym

8. XX LAT DZIAŁALNOŚCI SEKCJI PATRYSTYCZNEJ

Ukonstytuowana 3 listopada 1977 roku w Lublinie Sekcja Patrystyczna przy Komisji Episkopatu d/s Nauki Katolickiej obchodzi w tym roku 20-lecie swego istnienia. Dotąd wykładowcy dyscyplin patrystycznych należeli najpierw do Sekcji Homiletycznej, a następnie do Sekcji Filologicznej. Brak autonomicznej sekcji patrystycznej ujawnił się jaskrawo podczas IV Kongresu Teologów Polskich w 1975 r. w Krakowie, kiedy to publicznie domagano się jej powołania. Wówczas to pod naciskiem przewodniczącego Komisji Episkopatu d/s Nauki Katolickiej ks. kard. Karola Wojtyły rozpoczęły się żmudne rozmowy, dyskusje i spotkania kilkunastu patrologów polskich, wśród których wyróżniali się kierownik Katedry Patrologii ATK ks. dr E. Stanula i kierownik Międzywydziałowego Zakładu Badań nad Antykiem Chrześcijańskim KUL prof. L. Małunowiczówna (zob. E. Stanula, *Sprawozdanie z prac związanych z ukonstytuowaniem się Sekcji Patrystycznej przy Komisji Episkopatu d/s Nauki Katolickiej w Polsce*, VoxP 2:1982, z.2, 122-126), którzy ustalili charakter i zasady działania nowej sekcji oraz opracowali jej statut (jego tekst: VoxP 2:1982, z. 2, 131). Do jej formalnego erygowania doszło 3 listopada 1977 r. w Lublinie podczas ogólnopolskiego sympozjum naukowego, zorganizowanego przez Międzywydziałowy Zakład Badań nad Antykiem Chrześcijańskim KUL, kiedy to w czasie specjalnego dodatkowego spotkania zaprezentowano zebrany jej strukturę i statut oraz wybrano jej pierwszy na pierwszą kadencję (5 lat) zarząd w następującym składzie: prezes – ks. dr S. Longosz, wiceprezes – ks. dr M. Starowieyski, sekretarz – ks. dr E. Stanula. Ponadto ustalono, że w skład zarządu Sekcji wchodzić będą jeszcze przez jakiś czas: przedstawiciel archeologii chrześcijańskiej, dopóki ta nie stanie się samodzielną sekcją, oraz kierownik Międzywydziałowego Zakładu Badań nad Antykiem Chrześcijań-

skim KUL dla sprawniejszego działania Sekcji (por. K. Obrycki, *Protokół z ukonstytuowania się Sekcji Patrystycznej w Lublinie 3 XI 1977*, VoxP 2:1982, z. 2, 126-128). O powołaniu nowej sekcji powiadomiono i poproszono o zatwierdzenie specjalnym listem (jego tekst: VoxP j.w. s. 129) przewodniczącego Komisji Episkopatu d/s Nauki Katolickiej ks. kard. Karola Wojtyłę, który w odpowiedzi (jej tekst: VoxP j.w. s.130) zatwierdził jej statut i erygowanie.

Podczas 20 lat swego istnienia Sekcja Patrystyczna mająca 4 następujące po sobie zarządy, zorganizowała sama lub wspólnie z innymi instytucjami naukowymi 19 dorocznych spotkań w różnych stronach Polski, w czasie których wygłoszono 195 referatów i komunikatów. Przyczyniły się one nie tylko do upowszechnienia treści starożytnego chrześcijaństwa i do uzupełnienia wiadomości u samych nauczycieli dyscyplin patrystycznych, ale i do uporządkowania polskiego życia patrystycznego, uświadomienia sobie jego braków, wymiany doświadczeń dydaktycznych, a także uzupełnienia i wykształcenia na specjalistycznych studiach krajowych lub zagranicznych odpowiedniej kadry wykładowców patrologii w Wyższych Seminarjach Duchownych. W naszym sprawozdaniu zbierzemy i scharakteryzujemy krótko wszystkie kolejne doroczne spotkania. Sekcji Patrystycznej w ciągu 20 lat jej istnienia, ze szczegółowym wyczeniem tytułów wygłoszonych podczas nich prelekcji.

Podczas kadencji pierwszego zarządu Sekcji (1977-1983) zorganizowano 5 następujących dorocznych otwartych spotkań, w których mogli brać udział nie tylko wykładowcy dyscyplin patrystycznych, ale również wszyscy zainteresowani problematyką antyku chrześcijańskiego (zob. S. Longosz, *Sprawozdanie z działalności Sekcji Patrystycznej 1977-1983*, VoxP 3:1983, z. 5, 486-489):

1. W 1978 roku 19-21 X w Tarnowie razem z Katedrą Patrologii i Międzywydziałowym Zakładem Badań nad Antykiem Chrześcijańskim KUL nt.: *Modlitwa starożytnych chrześcijan*. Był to jakby pierwszy kongres wszystkich polskich patrologów oraz badaczy i sympatyków antyku chrześcijańskiego, który zgromadził ponad 100 uczestników z całej Polski. Miał go otworzyć przewodniczący Komisji Episkopatu d/s Nauki Katolickiej ks. kard. Karol Wojtyła, ale 3 dni wcześniej został wybrany na papieża, przed wyjazdem jednak na konklawe skierował do uczestników list z życzeniami (jego tekst: TST 8:1981, s. 11 lub 13-14). Podczas trzydniowych obrad wygłoszono 33 następujące prelekcje (opublikowano je wszystkie w: TST 8:1981, ss. 1-248): ks. H. Wójtowicz (KUL) – *Modlitwa w religii greckiej*; ks. W. Myszor (ATK) – *Zagadnienie modlitwy gnostyków*; prof. A. Sadurska (UW) – *Pobożność (pietas) w sztuce rzymskiej*; ks. S. Longosz (Tarnów) – *Najstarsze modlitwy rzymskie w przekazie Liwiusza*; ks. A. Paciorek (Tarnów) – *Troska o zmarłych w modlitwach i obrzędach starożytnych Greków*; prof. A. Sadurska (UW) – *Dzień Pański w kalendarzu chrześcijańskim i jego geneza orientalno-rzymska*; ks. R. Andrzejewski (Włocławek) – *Modlitewny stosunek Cycerona do bogów*;

ks. A. Bober (Kraków) – *Modlitwa patrystyczna. Przegląd bibliograficzno-krytyczny*; ks. M. Bednarz (Tarnów) – *Modlitwa Jezusa w Łukaszkowym opisie męki*; A. Malinowski (KUL) – *Modlitwy męczenników*; S. Kalinkowski (ATK) – *Czas i miejsce modlitwy starochrześcijańskiej*; Rev. Th. Špidlik SJ (Roma) – *La priere en l'Eglise d'Orient*; ks. F. Drączkowski (KUL) – *Znaczenie słów Klemensa Aleksandryjskiego: „modlitwa jest rozmową z Bogiem”*; ks. W. Kania (Tarnów) – *Pierwsza naukowa rozprawa o modlitwie – Orygenes „Peri euches*; ks. Sz. Pieszczoł (Gniezno) – *Modlitewne zasady Ewagriusza z Pontu*; ks. W. Wójcik (Kielce) – *Znaczenie modlitwy Pańskiej w nauczaniu Grzegorza z Nyssy*; ks. J. Woźniak (Kraków) – *Problematyka modlitwy u Afrachata Syryjczyka*; Rev. Vittorino Grossi (Roma) – *Il conteso battesimale dell' Oratio dominica nei commenti di Tertulliano, Cipriano e Agostino*; ks. B. Cześn (Poznań) – *Ekumeniczny charakter modlitwy u św. Ireneusza*; ks. L. Gładyszewski (Gniezno) – *Modlitewne hymny św. Hilarego i św. Ambrożego*; ks. E. Staniek (Kraków) – *Komentarz do Pisma św. jedną z form modlitwy patrystycznej*; ks. E. Stanula (ATK) – *Modlitwa w wykładzie teologicznym św. Hilarego z Poitiers*; J. Wojtczak (UW) – *Quid Firmianus Lactantius de oratione senserit?*; B. Wronikowska (KUL) – *Problem motywu oranta w sztuce wczesnochrześcijańskiej*; ks. B. Margański (Tarnów) – *Kształtowanie się modlitwy liturgicznej w okresie Ojców Kościoła*; ks. W. Eborowicz (Pelplin) – *Funkcja modlitwy w homiliach św. Augustyna*; ks. E. Łomnicki (Tarnów) – *Modlitwa eucharystyczna w przekazie św. Justyna*; ks. K. Obrycki (Warszawa) – *Modlitwa za zmarłych u Tertuliana*; prof. L. Małunowiczówna (KUL) – *Modlitwa prywatna starożytnych chrześcijan*; ks. S. Longosz (Tarnów) – *Znak krzyża świętego w życiu starożytnych chrześcijan*; ks. E. Stanula (ATK) – *Uwagi na temat znaczenia słowa „medytacja” w komentarzach biblijnych św. Hilarego z Poitiers*; ks. J. Górny (Olsztyn) – *Modlitwa w życiu wspólnot monastycznych w świetle pism św. Hieronima*; ks. J. Śrutwa (Lublin) – *Problem modlitwy i pracy w monastycyzmie afrykańskim na przełomie IV/V wieku*; ks. M. Starowieyski (Warszawa) – *Modlitwa u Ojców Pustyni*; ks. J. Sobkowiak (Łódź) – *Modlitwa i doskonałość według Pseudo-Makarego z Egiptu*.

2. W 1979 roku 15-17 V w Lublinie wspólnie z Międzywydziałowym Zakładem Badań nad Antykiem Chrześcijańskim KUL i Katedrą Patrologii ATK na temat: *Święty Bazyl w 1600 rocznicę śmierci*. Wygłoszono na nim 15 następujących prelekcji (zob. sprawozdanie: A. Malinowski, *Symposium Bazyliańskie w Lublinie*, VoxP 2:1982, z. 3, 422-425): prof. J. Gribomont OSB (Roma) – *St. Basile révolutionnaire évangélique*; ks. R. Andrzejewski (KUL) – *Myśl społeczna św. Bazylego w nauce św. Ambrożego*; ks. W. Eborowicz (Pelplin) – *Święty Bazyl w pismach św. Augustyna*; ks. M. Starowieyski (Warszawa) – *Tarcia społeczne w Regule św. Augustyna*; prof. L. Małunowiczówna (KUL) – *Problem cierpienia u św. Bazylego*; prof. P. Siniscalco (Roma) –

L'uomo nel suo rapporto con il mondo: aspetti etici e sociali in scrittori cristiani del IV secolo; ks. T. Korpusiński (Wrocław) – *Wpływ liturgii na życie społeczne według św. Bazylego*; ks. J. Górny (Olsztyn) – *Wpływ św. Bazylego na rozwój życia monastycznego w IV wieku*; ks. S. Longosz (Tarnów) – *Nauka o rodzinie u św. Bazylego*; prof. J. Straub (Bonn) – *Przełom konstantyński*; ks. W. Schenk (KUL) – *Liturgia IV wieku na tle kultur*; M. Gawlikowski (UW) – *Koniec kultów pogańskich w Syrii IV wieku*; prof. Manuel C. Diaz y Diaz (Santiago de Compostella) – *Aspekty społeczne IV wieku w świetle badań hiszpańskich w ostatnich dziesięcioleciach*; ks. W. Kania (Tarnów) – *Wizyta św. Efrema u św. Bazylego*; ks. J. Bałyk (Przemyśl) – *Bazylianie w Polsce*.

3. W 1980 roku 22-23 września we Wrocławiu, samodzielnie na temat: *Święty Bazyli Opat w 1500 rocznicę urodzin (480-1980)*. Wygłoszono na nim 9 następujących prelekcji (zob. sprawozdania: H. Bednarek, „Kierunki” 26:1980, nr 49, s. 4; M. Korab, CT 51:1981, z. 4, 175-177; Cz. Mazur, „Novum” 1981, nr 4, s. 169-173; H. Wolak, VoxP 1:1981, z. 1, 46-48; A. Stępniewska, VoxP 2:1982, z. 2, 116-117): ks. bp W. Urban (Wrocław) – *Europa za czasów św. Benedykta*; s. M. Borkowska OSB (Żarnowiec) – *Dziedzictwo Ojców Pustyni w Regule św. Benedykta*; ks. M. Starowieyski (Warszawa) – *Reguła św. Benedykta na tle starożytnych reguł zakonnych*; o. P. Szczaniecki OSB (Tyniec) – *Duchowość św. Benedykta oraz kult św. Benedykta w Polsce i benedyktyńskie tradycje Wrocławia*; prof. A. Świderkówna (UW) – *Nad tłumaczeniem Reguły św. Benedykta oraz Dialogów św. Grzegorza Wielkiego*; o. A. Bober SJ (KUL) – *Początki literatury benedyktyńskiej*; A. Naumow (UJ) – *Św. Benedykt w piśmiennictwie cerkiewno-słowiańskim*; B. Wronikowska (KUL) – *Najstarszy wizerunek św. Benedykta w katakumbach św. Hermesa w Rzymie*; ks. E. Cebulski (Wrocław) – *Kult św. Benedykta w prawosławiu*.

4. W 1981 roku 14-16 września w Niepokalanowie wspólnie z Sekcją Dogmatyczną dla uczczenia 1550 rocznicy Soboru Efezkiego. Wygłoszono podczas niego 20 następujących prelekcji (zob. sprawozdanie: A. Malinowski, VoxP 2:1982, z. 2, s. 60-79; TP 35:1981, nr 42, s. 7; „Słowo Powszechne” 35:1981, nr 192, s. 3; T. Gołgowski – Cz. Mazur, CT 52:1982, z. 4, 150-155; R. Karwacki, STV 20:1982, nr 2, 293-295; materiały zaś wydano oddzielnie: *Maryja w tajemnicy Chrystusa*, red. S.C. Napiórkowski – S. Longosz, Niepokalanów 1997); ks. Cz. Bartnik (KUL) – *Sobór Efezsko-Aleksandryjski jako wydarzenie historyczne*; ks. M. Starowieyski (Warszawa) – *Źródła do poznania Soboru Efezkiego*; ks. W. Eborowicz (Pelplin) – *Zaproszenie św. Augustyna na Sobór Efezki*; prof. A. Sadurska (UW) – *Topografia Efezu rzymskiego*; E. Jastrzębowska (Muzeum Narodowe, Warszawa) – *Tryumfalny łuk efeski w Bazylice Santa Maria Maggiore w Rzymie*; T. Gołgowski (ATK) – *Bazylika Soboru w Efezie*; ks. J. Woźniak (Żmigród) – *Recepcja „Theotokos” u Ojców syryj-*

skich; A. Naumow (UJ) – *Recepcja decyzji efeskich w prawostawiu*; o. S.C. Napiórkowski (KUL) – *Recepcja „Theotokos” w protestantyzmie*; Cz. Mazur (Warszawa) – *Polska bibliografia Soboru Efeskiego*; ks. S. Longosz (KUL) – *Konflikt chrystologii antiocheńskiej i aleksandryjskiej na Soborze Efeskim*; C. Mondésert SJ (Lyon) – *Mariologia i „Theotokos” przed Soborem Efeskim*; ks. bp A. Nossol (KUL) – *Chrystologia antiocheńska i aleksandryjska dzisiaj*; ks. A. Zuberbier (ATK) – *Czy dogmaty, chrystologiczne stanowią hellenizację Ewangelii?*; ks. F. Szulc (KUL) – *Hellenizacja jako problem metodologiczny*; ks. W. Smoleń (KUL) – *Idea „Theotokos” w romańskich wizerunkach Matki Boskiej w Polsce*; H. Wronikowska (KUL) – *Najstarsza ikonografia maryjna*; E. Tatar-Próchniak (KUL) – *Przedstawienia maryjne na sarkofagach starochrześcijańskich*; T. Dobrzeniecki (Muzeum Narodowe, Warszawa) – *Treści teologiczne ikonografii „Theotokos”*; ks. W. Schenk (KUL) – *Wpływ decyzji efeskich na liturgię i kult maryjny*; ks. W. Kania (Tarnów) – *Autentyczność homilii efeskiej „Ku czci Bogarodzicy”*.

5. W 1983 roku 14-16 września w Lublinie w ramach V Kongresu Teologów Polskich obradującego na temat: *Chrześcijaństwo a kultura polska*. Rozpracowując ten temat w Sekcji Patrystycznej wygłoszono 7 następujących prelekcji (zob. sprawozdanie: ks. J. Grzywaczewski – ks. T. Czapiga, VoxP 3:1983, z. 5, 478-482; ich teksty opublikowano tamże, ss. 409-478): J. Czerniatowicz (Warszawa) – *Polskie opracowania greckich Ojców Kościoła w XVI i XVII wieku*; Cz. Mazur (Warszawa) – *Teksty łacińskich Ojców Kościoła w zbiorach polskich okresu średniowiecza i Odrodzenia*; ks. A. Bober SJ (KUL) – *Wujek jako tłumacz Ojców Kościoła*; ks. W. Kania (Tarnów) – *Król Jan Sobieski żarliwym czytelnikiem pism Ojców Kościoła*; ks. W. Wojdecki (Warszawa) – *Wpływ pism Ojców Kościoła na teorię i praktykę kaznodziejską w Polsce w XIX wieku*; T. Dobrzeniecki (Muzeum Narodowe, Warszawa) – *Doktryna patrystyczna w ikonografii ewangelistarsza gnieźnieńskiego (XI w.)*. Na tym spotkaniu upłynęła również kadencja I zarządu Sekcji Patrystycznej. W jego miejsce wybrano w tajnym głosowaniu **nowe władze Sekcji**: prezes – ks. dr Bogdan Cześ, wiceprezes – o. dr Andrzej Bober SJ, sekretarz – ks. dr hab. Franciszek Drączkowski, skarbnik – ks. doc. dr hab. Wincenty Myszor (zob. sprawozdanie : ks. A. Jabłoński, *Protokół z zebrania sprawozdawczo-wyborczego Sekcji Patrystycznej 14 IX 1983*, VoxP 3:1983, z. 5, 482-486).

Podczas II kadencji zarządu (1983-1989) zweryfikowano wszystkich członków Sekcji (każdy musiał wypełnić specjalną deklarację przynależności do niej), tak że na doroczne spotkania zapraszano odąd tylko zdeklarowanych członków Sekcji, którzy zobowiązani byli m.in. do płacenia drobnych składek rocznych niezbędnych do jej funkcjonowania. Podczas tej przedłużonej nieco kadencji z racji przesuniętego terminu Kongresu Teologów Polskich, odbyło się 7 dorocznych spotkań sekcyjnych, w czasie których oprócz wymiany do-

świadczeń dydaktycznych i wzajemnego poinformowania się o podejmowanych pracach, omawiano zawsze jakieś wybrane zagadnienie antyku chrześcijańskiego (zob. sprawozdania: ks. B. Czesz, *Sprawozdanie z działalności Sekcji Patrystycznej 1983-1986*, VoxP 7:1987, z. 12-13, 487-491; *Działalność Sekcji Patrystycznej w latach 1983-1989*, VoxP 9:1989, z. 17, 985-987).

6. W 1984 roku 20-21 września w Gdańsku-Oliwie, samodzielnie na temat: *Chrystocentryzm i chrystologia Ojców Kościoła I-IV wieku*. Wygłoszono na nim 6 następujących prelekcji (zob. sprawozdanie: ks. F. Drączkowski, *Spotkanie Sekcji Patrystycznej w Gdańsku-Oliwie 1984*, VoxP 4:1984, z. 6-7, 465-469): ks. E. Stanula (ATK) – *Chrystocentryzm biblijny św. Hilarego z Poitiers*; ks. S. Longosz (KUL) – *Chrystologia Ojców Kapadockich*; ks. F. Drączkowski (KUL) – *Szkic chrystologii Klemensa Aleksandryjskiego w świetle onomastyki I księgi „Pedagoga”*; o. A. Bober (KUL) – *Czterdzieści lat patrystyki polskiej*; ks. W. Myszor (ATK) – *Ćwiczenia z patrologii*; ks. E. Staniek (PAT) – *Lektura Ojców Kościoła*.

7. W 1985 roku 16-17 września w Białymstoku, samodzielnie na temat: *Eklezjologia Ojców Kościoła i użyteczność patrystyki w dialogu ekumenicznym*. Wygłoszono na nim 6 następujących prelekcji (zob. sprawozdanie: ks. J. Grzywaczewski, *Symposium Sekcji Patrystycznej w Białymstoku 1985*, VoxP 5:1985, z. 8-9, 436-439): ks. E. Staniek (PAT) – *Kościół-wspólnota czy społeczność? Zarys eklezjologii pierwszych wieków*; K. Derkaczewska (KUL) – *Patrystyczny ideał apathes pathos w „Triadach” Grzegorza Palamasa*; ks. H. Paprocki (Warszawa) – *Synteza neopatrystyczna w teologii prawosławnej na przykładzie Pawła Ewdokimowa*; ks. B. Czesz (Poznań) – *Wkład patrystyki w dialog ekumeniczny z prawosławiem na przykładzie działalności Instytutów w Bari i Salonikach*; ks. M. Balwierz (KUL) – *Ireneusz wobec innowierców*; Cz. Mazur (Warszawa) – *Argument patrystyczny w polemice katolicko-prawosławnej w Polsce w okresie Odrodzenia*.

8. W 1986 roku 3-4 września we Włocławku, samodzielnie na temat: *Eucharystia u Ojców Kościoła*. Podczas spotkania wygłoszono 7 następujących referatów (zob. sprawozdanie: ks. J. Grzywaczewski, *Doroczne spotkanie Sekcji Patrystycznej we Włocławku 1986*, VoxP 6:1986, z. 11, 77-740): ks. bp E. Ozorowski (Białystok) – *Uwarunkowania i kierunki rozwoju nauki o Eucharystii w starożytności*; s. M. Borkowska (Żarnowiec) – *Rola Eucharystii w walce z szatanem u Ojców Pustyni*; B. Wronikowska (KUL) – *Nowe spojrzenie na pracę J. Bilczewskiego „Eucharystia w świetle najdawniejszych pomników”*; B. Filarska (KUL) – *Typy Eucharystii w ikonografii IV wieku*; ks. T. Kaczmarek (Włocławek) – *Tajemnica kielicha Pańskiego według 63 listu św. Cypriana*; ks. F. Drączkowski (KUL) – *Termin „eucharistia” w pismach Klemensa Alek-*

sandryjskiego; ks. S. Longosz (KUL) – *Ojciec Andrzej Bober jako patolog i filolog*.

9. W 1987 roku 15-16 września w Pelplinie, samodzielnie na temat: *Pneumatologia Ojców Kościoła*. Podczas spotkania wygłoszono 7 następujących prelekcji (zob. sprawozdanie: ks. J. Grzywaczewski, *Spotkanie Sekcji Patrystycznej w Pelplinie 1987*, VoxP 7:1987, z. 12-13, 517-520): ks. B. Częsz (Poznań) – *Duch Święty i Kościół u Ojców przednicejskich*; ks. H. Pietras SJ (Kraków) – *Uświęcająca rola Ducha Świętego u Orygenesa*; A. Brzóstowska (Poznań) – *Nauka o Duchu Świętym Bazylego Wielkiego. Spojrzenie filologa*; A. Strzelecka (Warszawa) – *Nauka o Duchu Świętym Ambrożego. Spojrzenie filologa*; ks. W. Eborowicz (Pelplin) – *Pneumatologia św. Augustyna*; B. Filarska (KUL) – *Ikonografia Ducha Świętego w okresie patrystycznym*; ks. T. Kaczmarek (Włocławek) – *Zmarły ojciec A. Trapè jako patolog*.

10. W 1988 roku 13 -14 września w Nysie, samodzielnie na temat: *Mariologia Ojców Kościoła*. Podczas spotkania wygłoszono 7 następujących referatów (zob. sprawozdanie: ks. A. Żurek, *Doroczne spotkanie Sekcji Patrystycznej w Nysie 1988*, VoxP 8:1988, z. 15, 1124-1132): ks. A. Santorski (Warszawa) – *Maryja w nauce Ojców Kościoła - główne ukierunkowania*; ks. L. Gładyszewski (Gniezno) – *Postawa Maryi pod krzyżem w przekazie niektórych Ojców Kościoła w aspekcie Łk 2,35*; ks. W. Kania (Tarnów) – *Maryjność Ojców syryjskich*; ks. A. Eckmann (KUL) – *Maryja a tajemnica Kościoła u św. Augustyna*; ks. bp E. Ozorowski (Białystok) – *Teologia dziewictwa Najśw. Maryi Panny w nauczaniu Ojców Kościoła i pisarzy starochrześcijańskich*; J. Partyka (ATK) – *Ślady maryjne w sztuce klasztorów w Kelia*; ks. B. Częsz (Poznań) – *Biblia – Ojcowie – teologia*.

11. W 1989 roku 12-14 września w Lublinie w czasie VI Kongresu Telogów Polskich obradującego na temat: *Chrześcijańskie dziedzictwo bizantyńsko-słowiańskie*. Sekcja natomiast w nawiązaniu do tego tematu rozpracowywała problem: *Związki tradycji patrystycznej z piśmiennictwem cyrylo-metodiańskim oraz wzajemne przenikanie się tradycji wschodniej i zachodniej*. Podczas tego spotkania wygłoszono 7 następujących prelekcji (zob. sprawozdanie: ks. B. Częsz, VoxP 9:1989, z. 17, 979-982; ich teksty opublikowano w: VoxP 10:1990, z. 18, 157-222): prof. Z. Moszyński (Gdańsk) – *Tradycja patrystyczna w piśmiennictwie cyrylo-metodiańskim*; ks. W. Kania (Tarnów) – *Recepcja hymnów maryjnych św. Efrema w tradycji bizantyńskiej*; ks. R. Piętka (Kosztomłoty) – *Kult św. Nikity w Kościele Wschodnim*; ks. K. Staniecki (Opole) – *Opis miejsc świętych na Wschodzie według „Peregrinatio Aetherae” i „Choźdienia” ihumena Daniła*; ks. A. Eckmann (KUL) – *Znajomość św. Augustyna w Kościele Wschodnim*; ks. T. Śliwa (Przemyśl) – *Tradycja wschodnia i zachod-*

nia na Soborze Florenckim; A. Naumow (UJ) – *Św. Metody z Olimpu w tradycji starosłowiańskiej*.

12. W 1990 roku 18-19 września w Koszalinie, samodzielnie na temat: *Wybrane zagadnienia z eschatologii Ojców*. Podczas spotkania wygłoszono 7 następujących prelekcji (zob. sprawozdanie: ks. S. Longosz, *Eschatologia Ojców Kościoła*, VoxP 10:1990, z. 19, 973-975): T. Dobrzeniecki (Muzeum Narodowe, Warszawa) – *Motywy eschatologiczne w ikonografii patrystycznej*; ks. F. Drączkowski (KUL) – *Wiodące linie eschatologii Ojców Kościoła*; ks. T. Kaczmarek (Włocławek) – *Los sprawiedliwych Starego Testamentu po śmierci według świadectw I i II wieku*; ks. H. Pietras SJ (PAT) – *Apokatastaza według Orygenesza*; ks. B. Częsz (Poznań) – *Interpretacja nieba w kategorii państwa Bożego przed Augustynem*; ks. K. Obrycki (ATK) – *Los złych po śmierci według Tertuliana*; J. Wojtczak (UW) – *Eschatologiczne koncepcje Laktancjusza w VII księdze „Divinae Institutiones”*; ks. T. Śliwa (Przemyśl) – *Nauka o czyszczeniu u Ojców Kościoła. Zagadnienia wybrane*. Podczas tego spotkania wybrano również **nowe władze Sekcji na III kadencję** w składzie: prezes – ks. doc. dr hab. F. Drączkowski, wiceprezes i skarbnik – ks. dr A. Żurek, sekretarz – ks. dr T. Kaczmarek (zob. VoxP 10:1990, z. 19, 975).

Podczas III kadencji zarządu Sekcji (1991-1996) zorganizowano 6 kolejnych dorocznych spotkań, w czasie których obok tradycyjnej wymiany doświadczeń dydaktycznych, przedyskutowano kolejne wybrane tematy z literatury patrystycznej (dotąd nie sporządzono jeszcze pisemnego całościowego sprawozdania z działalności III kadencji zarządu).

13. W 1991 roku 17 września w Przemyślu, samodzielnie na temat: *Sakramenty inicjacji chrześcijańskiej*. Podczas spotkania wygłoszono zaledwie 3 prelekcje (zob. sprawozdanie: ks. J. Grzywaczewski, *Sakramenty inicjacji chrześcijańskiej*, VoxP 11-12:1991-1992, z. 20-23, 509-510): ks. F. Drączkowski (KUL) – *Chrzest i bierzmowanie jako sakramenty inicjacji chrześcijańskiej*; B. Filarska (KUL) – *Chrzest w ikonografii okresu patrystycznego*; ks. T. Kaczmarek (Włocławek) – *Soteria en mimesei w II katechezie chrzcielnej Cyryla Jerozolimskiego*.

14. W 1992 roku 22-23 września w Paradyżu-Gościkowie, samodzielnie na temat: *Asceza wczesnochrześcijańska*. W czasie tego spotkania przewidziano wygłoszenie aż 9 prelekcji (zob. sprawozdanie: ks. J. Grzywaczewski, *Asceza wczesnochrześcijańska*, VoxP 11-12: 1991-1992, z. 20-23, 537-539); ich teksty opublikowano oddzielnie: *Asceza wczesnochrześcijańska*, red. F. Drączkowski – J. Pałucki, Lublin 1993); ks. H. Wójtowicz (KUL) – *Asceza w hellenizmie*; ks. J. Grzywaczewski (Siedlce) – *Zaszczepienie greckiej teorii na gruncie chrześcijańskim*; ks. T. Kaczmarek (Włocławek) – *Ideaty życia pustelniczego w IV*

wieku; ks. W. Myszor (ATK) – *Asceza w listach św. Antoniego i niektórych tekstach z Nag Hammadi*; E. Meger (Lublin) – *Kontemplacja w świetle dialogów filozoficznych św. Augustyna*; ks. R. Knapiński (KUL) – *Psychomachia Prudencjusza w romańskich drzwiach płockich*; ks. A. Eckmann (KUL) – *Nauka św. Augustyna o pokorze jako podstawie ascezy chrześcijańskiej*; ks. S. Felici (Roma) – *Elementi di asceti precristiana*; ks. S. Longosz (KUL) – *Kapłan wobec biednych, chorych i potrzebujących w świetle przekazów patrystycznych*; J. Wojtczak (UW) – *Praktyki ascetyczne w życiorysach Ojców Jurajskich*.

15. W 1993 roku 17-18 września w Sandomierzu, samodzielnie na temat: *Ewangelizacja w epoce patrystycznej*. Wygłoszono na nim 8 następujących prelekcji (zob. sprawozdanie: ks. J. Grzywaczewski, *Ewangelizacja w epoce patrystycznej*, VoxP 13-15:1993-1995, z. 24-29, 645-647; CT 64:1994, z. 4, 93-95; ich teksty wydano oddzielnie: *Ewangelizacja w epoce patrystycznej. Zagadnienia wybrane*, red. F. Drączkowski – J. Pałucki, Lublin 1994); ks. H. Pietras SJ (PAT) – *Kerygmaticzna treść twierdzenia „Zstąpił do piekieł”*; ks. A. Żurek (Tarnów) – *Ewangelizacyjny charakter apologii wczesnochrześcijańskich*; ks. F. Drączkowski (KUL) – *Idea kerygmatu pisemnego w greckich przekazach patrystycznych*; ks. E. Staniek (PAT) – *Przekaz prawdy objawionej w Kościele w ujęciu Wincentego z Lerynu*; ks. K. Obrycki (ATK) – *Działalność misyjna św. Seweryna w Noricum Ripense na podstawie dzieła Eugipiusza „Pamiętnik o życiu św. Seweryna”*; ks. T. Kołosowski (ATK) – *Ewangelizacja wsi w świetle pism św. Cezarego z Arles*; B. Wronikowska (KUL) – *Jakich śladów ewangelizacji Rzymu dostarcza archeologia?*; B. Filarska (KUL) – *Jakich śladów ewangelizacji Galii dostarcza archeologia?*

16. W 1994 roku 26-27 września w Łomży, samodzielnie na temat: *Godność chrześcijanina według Ojców Kościoła*. Przedstawiono na nim aż 10 następujących prelekcji (zob. sprawozdanie: ks. J. Grzywaczewski, *Godność chrześcijanina według Ojców Kościoła*, VoxP 13-15: 1993-1995, z. 24-29, 661-663; opublikowano je oddzielnie: *Godność chrześcijanina w nauczaniu Ojców Kościoła*, red. F. Drączkowski – J. Pałucki, Lublin 1996): o. Polikarp Nowak (Rzym) – *Abstynencja od wina w starożytności*; ks. W. Łazewski (Białystok) – *„Christianus sum” w aktach męczenników*; ks. A. Żurek (Tarnów) – *„Jesteśmy duszą świata” w świetle apologii wczesnochrześcijańskich*; J. Wojtczak (UW) – *Wzniosłość życia chrześcijańskiego w II i III księdze „Pedagoga” Klemensa Aleksandryjskiego*; ks. D. Drażek (Pelplin) – *„Disciplina” jako czynnik urzeczywistniający godność chrześcijanina na podstawie pism św. Cypriana*; o. H. Pietras SJ (PAT) – *Wartość prostej wiary w oczach Orygenesza na podstawie Listu do Firmiliana*; ks. J. Naumowicz (Warszawa) – *Chrzest fundamentem godności chrześcijanina w pismach ascetycznych Bazylego Wielkiego*; ks. T.

Czapiga (Szczecin) – *Człowiek się staje „na obraz i podobieństwo Boga w nauczaniu św. Grzegorza z Elwiry; o. L. Nieścior OMI (Obra) – Stoicki ideał zgodności z naturą w nauczaniu Ewagriusza z Pontu; B. Filarska (KUL) – „Homo spiritualis” w przekazach sztuki wczesnochrześcijańskiej.*

17. W 1995 roku 25-26 września w Gnieźnie, samodzielnie na temat: *Asceza i doskonałość chrześcijańska w nauce Ojców Kościoła*. Wygłoszono na nim aż 11 krótkich prelekcji (zob. sprawozdanie: ks. S. Longosz, *Asceza i doskonałość chrześcijańska w nauczaniu Ojców Kościoła*, VoxP 13-15:1993-1995, z. 24-29, 691-694; ich materiały opublikowano prawie w całości oddzielnie: *Droga doskonalenia chrześcijańskiego w epoce patrystycznej*, red. F. Drączkowski – J. Pałucki – M. Szram, Lublin 1997); o. Polikarp Nowak (Rzym) – *Znaczenie abstynencji w procesie doskonalenia chrześcijańskiego w świetle przekazów biblijnych*; ks. W. Myszor (ATK) – *Gnostycka motywacja ascezy i walki ze złem*; o. H. Pietras (PAT) – *Rola Ducha Świętego w rozwoju ku pełni człowieczeństwa według św. Ireneusza i Orygenesa*; ks. E. Stanula (ATK) – *Dary Ducha Świętego w ujęciu św. Hilarego z Poitiers*; o. L. Nieścior (Obra) – *Strategia pracy nad złymi myślami w nauce Ewagriusza z Pontu*; ks. J. Grzywaczewski (Siedlce) – *Permanentna formacja duchownych w świetle kazań św. Cezarego z Arles*; J. Wojtczak (UW) – *Droga życia i droga śmierci w VI księdze „Divinae Institutiones” Laktancjusza*; ks. A. Żurek (Tarnów) – *Późnoantyczny model doskonałości*; ks. T. Kaczmarek (Włocławek) – *Teologiczny wymiar przewodzenia we wspólnocie monastycznej*; ks. A. Eckmann (KUL) – *Koncepcja przyjaźni w dziełach św. Augustyna*; ks. Sz. Pieszczoł (Gniezno) – *Patrologia Wielkopolska na tle patrologii ogólnopolskiej.*

18. W 1996 roku 23-24 września w Toruniu, samodzielnie na temat: *Ojcowie Kościoła a kultura klasyczna*. Wygłoszono podczas niego 9 następujących prelekcji (zob. sprawozdanie: J. Grzywaczewski, *Ojcowie Kościoła a kultura klasyczna*, VoxP 16:1996, z. 30-31, 629-632): Rev. Enrico dal Covolo (Roma) – *L'attaggiamento dei Padri preniceni dinanzi ad alcune aree di laicità: politica, società, cultura*; ks. A. Eckmann (KUL) – *Ojcowie ponicejscy wobec kultury klasycznej*; ks. A. Żurek (Tarnów) – *Ojcowie Kościoła a nauka. Na marginesie książki: G. Minois, Kościół i nauka*; ks. S. Longosz (KUL) – *Stosunek Ojców Kościoła do dramatu klasycznego*; o. H. Pietras SJ (PAT) – *Argumentacja filozoficzna Ojców Kościoła za wiecznością Syna Bożego*; ks. W. Turek (Watykan) – *Seneka w pismach Tertuliana i Cypriana*; ks. M. Starowieyski (Warszawa) – *Geistige Geschichte pojęcia Jerozolima – „coelestis Urbs Hierusalem”*; ks. N. Widok (Opole) – *Grzegorz z Nazjanzu wobec kultury*; ks. J. Pałucki (KUL) – *Klasyczne wykształcenie Ambrożego i jego wpływ na duszpasterstwo*. Podczas tego spotkania ustąpił trzeci już z kolei zarząd Sekcji, a w jego miejsce drogą tajnych wyborów powołano **nowy zarząd Sekcji na IV kadencję** w skła-

dzie: prezes – ks. dr hab. J. Pałucki, wiceprezes – ks. prof. dr hab. H. Pietras, sekretarz i skarbnik – ks. dr A. Żurek (zob. VoxP 16:1996, z. 30-31, 629-630).

19. W 1997 roku 19-20 września w Krakowie, samodzielnie na temat: *Grzech pierworodny w nauce Ojców Kościoła*. Wygłoszono podczas niego aż 13 następujących prelekcji (zob. sprawozdanie: N. Widok, *Grzech pierworodny w nauce Ojców Kościoła*, VoxP 17:1997, z. 32-33): ks. W. Myszor (ATK) – *Nauka o grzechu w przekazach gnostyckich*; o. H. Pietras SJ (PAT) – *Nauka o grzechu pierworodnym w pismach Ireneusza z Lyonu*; ks. M. Szram (KUL) – *Grzech pierworodny w ujęciu Orygenesisa*; ks. J. Naumowicz (Warszawa) – *Grzegorz z Nazjanzu o grzechu pierworodnym*; ks. L. Nieścior (Obra) – *Ameleia: upadek woli w nauce Ewagriusza z Pontu*; ks. J. Pałucki (KUL) – *Grzech pierworodny: skłonność do grzeszenia czy wina moralna według św. Ambrożego*; ks. A. Eckmann (KUL) – *Grzech pierworodny jako źródło cierpień człowieka w nauce św. Augustyna*; ks. K. Obrycki (ATK) – *Koncepcja grzechu pierworodnego u Pelagiusza na podstawie jego „Komentarza do Listu św. Pawła do Rzymian”*; B. Iwaszkiewicz-Wronikowska (KUL) – *Adam i Ewa w najstarszej ikonografii chrześcijańskiej*; R. Bulas (KUL) – *Adam i Ewa w sztuce iroszkockiej*; ks. S. Longosz (KUL) – *XX lat działalności Sekcji Patrystycznej (1977-1997)*; ks. H. Wójtowicz (KUL) – *Grzech pierworodny w „Paschale carmen” Seduliusza*; J. Wojtczak (UW) – *List XVII Fulgencjusza z Ruspe jako świadectwo nauki o powszechności grzechu pierworodnego*.

W naszym schematycznym sprawozdaniu zwróciliśmy uwagę głównie na ilość i jakość wygłoszonych prelekcji podczas 19 dorocznych spotkań sekcyjnych. Już sama liczba 195 przygotowanych, wygłoszonych i wysłuchanych przez członków Sekcji prelekcji świadczy, że w minionym dwudziestoleciu dobrze wypełniała swoje zadanie, bo nie tylko nauczycieli dyscyplin patrystycznych w różnych dziedzinach antyku chrześcijańskiego dokształcała, ale ich również do jego samodzielnego zgłębiania zmuszała i mobilizowała.

Ks. Stanisław Longosz

9. SYMPOZJUM AMBROZJAŃSKIE W KUL (Lublin, 25-26 XI 1997)

W dniach 25-26 listopada 1997 roku odbyło się w gmachu Uniwersytetu KUL międzynarodowe sympozjum, zorganizowane przez Międzywydziałowy Zakład Badań nad Antykiem Chrześcijańskim i Katedry Patrologii KUL dla uczczenia 1600 rocznicy śmierci św. Ambrożego (†397), biskupa i doktora Kościoła Zachodniego. Jego tematykę starano się oprzeć głównie na wydanym z tej okazji przez papieża Jana Pawła II Liście Apostolskim „Operosam diem”,